

NOVICE

kmetijskih, obrtnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 12. januarja 1853.

List 4.

Kaj maram!

Iz pesmi »Slovenska nevesta«.

Kaj maram da nimam
Srebra in zlata:
Ljubezen u sercu
Tud nekaj veljá!

Kaj maram da nimam
Prekrasnih oblek:
Zvestoba u persih
Me kinča na vek!

Kaj maram da nimam
Visoc'ga gradu:
V hišici niski
Se več je mirú!

Kaj maram da nimam
Obilno blaga:
Moj dragi me vendar
Od deleč pozná!

Kaj maram da nimam
Krasote svetá:
Mi vendar nedolžnost
Na lieu igra.

Kaj maram da nimam
Ne gor, ne planin:
Dovolj da moj dragi
Slovenke je sin!

Miroslav.

Znamnja dobriga in slabiga gradiva.

Po lanjskih »Novicah« smo bili nekoliko so-stavkov obznanili, u kterih smo si prizadevali gospodarjem, ki čejo novo pohištvo si postaviti, na kratko in po domače razložiti, kako tega dela pravilno se poprijeti. Govorili smo iz perviga o lastnostih, ki jih mora hiša imeti, da je ljudem zdravo in prijetno stanišče; povedali smo, kje naj se hiša zida, in kateri kraj je za njeno podlago nar bolj pripraven; omenili smo, kako poprej obris poslopja napraviti; dodali smo zadnjič predvark stroškov za stavitev noviga doma.

Govoriti hočemo letos o predmetu, ki za stavitev nove hiše največje je važnosti; menimo gradivo ali stavivo (Baumaterial).

Znano je sploh, da za stavitev hiše se upotrebujejo les, kamnje, pesek, apno, opeka in razne kovine. Ker je dobro sozidano prebivališče ena naj potrebnih reči — pod milim nebam ljudje ne morejo bivati — in ker hiša dobro sozidati in napraviti se ne da brez dobriga gradiva, hočemo o lastnostih tega nekaj obširniši govoriti.

Nar navadniši in nar potrebnih gradivo je

I. Les.

Lesene hiše so gorkeje in bolj suhe, kakor kamnitne, vpotrebujajo malo prostora, pa so ognja

nevarne, gujilobi podveržene, in — drage. Še bolj drage bodo prihodnjič, ker cena lesa vedno kviško gre.

Prevdariti se mora o lesovini sledeče:

1. Lastnosti lesa za stavitev;
2. Posekanje in hranitev prikladnih debelj;
3. Znamnja zdraviga in bolniga lesa;
4. Razpokanje, skrivitev in vsahnitev lesa;
5. Pomogleji, les gujilobe in strohnjenja obvarovati, in njega terpežnost pospešiti;
6. Shranitev lesa;
7. Lastnosti iglatiga, in
8. Lastnosti listnatiga drevja. —

1. Kar les za stavitev sploh vtiče, mora gospodar gledati, da les ni premlad, ampak dorasen; da debla so zdrave in ravne. Tudi kje drevó raste, je važno. Hrast, na priliko, ki na mastni zemlji raste, ne da tako terdniga lesa, kakor če na suhim peskovitim svetu stoji, akoravno njegova zunanja podoba je lepa. — Drevje, ki na polnočni strani gore raste, je ravnejši in boljšiga lesa, kakor drevje južnih strani. — Drevesa, ki gosto vkup stojé, boljši les dajo, kot po samim stoječe itd.

Ozir imeti se mora

2. na čas sekanja drevés. Pravi čas sekanja (Fällungszeit) je silne važnosti, pa je tudi mnogo misel v tem. Po nekterih deželah, kakor na Saksonskim, je po zakonu zapovedano, stavbini les pozimi sekati, tudi na Prusovskim je razločno zaukazano, da le ob najsilniši potrebi se sme poleti les za stavitev poderati; in ta zapoved se opravičuje s tem, da les, posekan spomladi ali poleti, kader je ravno čas njegove sočnosti, prelahko gnije, ali saj znotrej strohni.

Skušeni tesarski mojster g. Pajk pa je v Novicah leta 1846 določno dokazal, da mizarski in tesarski les je nar boljše »zgodaj spomladi sekati, takrat kadar gorko prihaja; preobilna mokrota zgine iz lesa, sok jame močno gibati se, lesne letine žilice in kitice se raztegnejo in se odprejo, iz njih kmalo zgine zimska mokrota, zgošeni sok se v tem času nar ložeje in nar hitreje posuši; res je — pravi — da zimski čas sekani les je terji od spomladanskiga, pa je tudi bolj kerhek ali pust za vdolovanje, kakor spomladanski«.

Ko je drevó, za stavitev namenjeno, posekano bilo, se mu mora koj skorja oljupiti, da červički ali merčesi, ki pod njo bi gnjezditi utegnili, se ložej odpravijo; izjemši hovje, katero se odkorjati ne sme: drugači bi mu po oljupljeni skorji smola odtekla, ktera za ohranitev znotranje njegove terpežnosti je jako potrebna.